

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ
ΚΑΙ ΜΑΟΡΙ

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΑΒΟΡΙΓΙΝΩΝ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑΣ

Παρόλο που η Αυστραλία αποικίστηκε από τους Βρετανούς μόλις πριν από 225 χρόνια, ο πολιτισμός των ιθαγενών της υπάρχει εδώ και 70.000 χρόνια περίπου, ενώ οι μύθοι του χρονολογούνται 10.000 χρόνια πριν. Πολλές ιστορίες έχουν τις ρίζες τους στις γεωλογικές μορφές που βρίσκονταν κοντά στις φυλές που τις διηγήθηκαν. Μολονότι οι μύθοι δεν καταγράφονταν κατά τη διάρκεια εκείνης της περιόδου, συγκεκριμένα τοπικά φαινόμενα που περιγράφονται σε ορισμένες ιστορίες τοποθετούν αυτούς τους μύθους σε εκείνο το χρονικό πλαίσιο. Είναι σχεδόν θαύμα που οι ίδιες ιστορίες μεταβιβάστηκαν από γενιά σε γενιά και σώθηκαν μέχρι σήμερα από στόμα σε στόμα.

Η αχανής ιθαγενής Αυστραλία περιλάμβανε περίπου 400 διαφορετικές φυλές, που καθεμιά είχε τη δική της μοναδική γλώσσα και τις δικές της πεποιθήσεις. Ως εκ τούτου, η καταγραφή μιας μόνο μυθολογίας μετά βίας θα μας έδινε μια ελάχιστη ιδέα, οπότε θα πάρουμε μια γεύση μερικών από τις πιο συναρπαστικές ιστορίες από ολόκληρη την ήπειρο.

Εποχή του Ονείρου

Η μυθολογία των Αβορίγινων της Αυστραλίας αναφέρει τρία κύρια βασίλεια: το βασίλειο των ανθρώπων, το βασίλειο της γης και το ιερό βασίλειο. Κατά τη διάρκεια της δημιουργίας του κόσμου, πριν από την εμφάνιση της ανθρώπινης ζωής, υπήρχε μια εποχή γνωστή ως Εποχή του Ονείρου. Οι Αβορίγινες πίστευαν ότι, μετά τη δημιουργία του κόσμου, οι άνθρωποι ζούσαν ταυτόχρονα τόσο στον υλικό κόσμο όσο και στην Εποχή του Ονείρου, υποδηλώνοντας ότι στη ζωή και στον θάνατο ένα στοιχείο του καθενός μας κατοικεί στην αιώνια Εποχή του Ονείρου. Για να κατανοήσουν καλύτερα και να επηρεάσουν το περιβάλλον, οι φυλές τραγουδούσαν και προσεύχονταν στην ονειρική ενσάρκωση του προσώπου, του ζώου, του αντικειμένου ή στιδήποτε άλλου χρειάζονταν βοήθεια για να κατανοήσουν. Για παράδειγμα, επικαλούνταν τον κροκόδειλο της Εποχής του Ονείρου για να τους βοηθήσει να κυριαρχήσουν στον κροκόδειλο του πραγματικού κόσμου.

Οι θρύλοι της Εποχής του Ονείρου χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί μύθοι και μαθήματα ηθικής, μεταθέτοντας τα διδάγματά τους στη ζωή των αφηγητών τους, και, ως εκ τούτου, παραμένουν σημαντικό μέρος του πολιτισμού των Αβορίγινων. Επειδή καλύπτουν μια τόσο μεγάλη έκταση γης, οι μύθοι της Εποχής του Ονείρου ποικίλλουν από φυλή σε φυλή, και έτσι ένα μεμονωμένο σύνολο μύθων γίνεται μέρος της ταυτότητας κάθε φυλής.

Περιπλάνηση

Οι Αβορίγινες ήταν –και εξακολουθούν να είναι– άρρηκτα συνδεδεμένοι με τη γη τους. Ένα εξαιρετικά σημαντικό στοιχείο του πολιτισμού τους αποτελεί η έννοια της «περιπλάνησης» –ένα ταξίδι που κάνουν τα αγόρια την περίοδο της εφηβείας– ακολουθώντας τις αρχαίες διαδρομές των προγόνων τους. Στην πορεία τους, σταματούν σε προκαθορισμένες τοποθεσίες και εκτελούν μια σειρά από παραδοσιακές τελετές.

Μέσα από τα τραγούδια και τις τελετές που συνδέονται με αυτά τα μοναχικά ταξίδια δημιουργήθηκε ο όρος «μονοπάτια των τραγουδιών», για να περιγράψει τις διαδρομές τις οποίες βαδίζουν τα αγόρια. Αυτές οι διαδρομές διασχίζουν την Αυστραλία και συνδέουν τοποθεσίες όπως λίμνες, σπηλιές, τοπίσματα και σημαντικές πηγές τροφής, που έχουν μεγάλη σπουδαιότητα για τις διαφορετικές φυλές. Ο νεαρός άντρας αφιερώνει πολλούς μήνες για να συνδεθεί με τη γη και τους προγόνους του μέσω της κοινής τους αρχαίας τελετουργίας, ενώ μαθαίνει πώς να ζει από την ίδια τη γη και να φτάνει στην ευτυχία και την ειρήνη μέσω της απομόνωσης. Και η ελπίδα είναι πως, όταν επιστρέφει, έχει γίνει πια άντρας.

Το φίδι του ουράνιου τόξου

Παρά το εντυπωσιακό φάσμα συστημάτων πεποιθήσεων σε ολόκληρη την Αυστραλία, μια μορφή εμφανίζεται περισσότερες από μία φορές: το φίδι του ουράνιου τόξου. Οι ιστορίες και τα ονόματα που αποδίδονται σε αυτό ποικίλλουν, αλλά γενικά

συνδέεται με το νερό, και ως εκ τούτου με την ίδια τη ζωή. Σε πολλές ιστορίες, καταλήγει να καταβροχθίζει ανθρώπους, αλλά φέρνει επίσης παραδόσεις και έθιμα στους κατοίκους της Αυστραλίας· χρησιμοποιείται επίσης ως ιστορία δημιουργίας, καθώς και ως εξήγηση για τους νόμους, τα έθιμα και την τοτεμική λατρεία των φυλών σε ολόκληρη την Αυστραλία.

Κατά τη διάρκεια της Εποχής του Ονείρου, στην απαρχή του χρόνου, καθώς το φίδι ταξίδευε σε όλα τα μήκη και τα πλάτη της Αυστραλίας, τα σημάδια της περιπλάνησής του δημιούργησαν τις κοιλάδες, τα ποτάμια και τα ρυάκια. Τελικά, κάλεσε τους βατράχους, που αναδύθηκαν από τη γη με τις κοιλιές τους βαριές, γεμάτες νερό. Το φίδι του ουράνιου τόξου έτριψε τα στομάχια τους και το νερό ξεχύθηκε σε ολόκληρο τον κόσμο, γεμίζοντας τα ποτάμια και τις λίμνες. Έτσι γεννήθηκαν και όλες οι άλλες μορφές ζωής – τα φυτά και τα ζώα. Τα καγκουρό, τα εμού, τα ερπετά, τα πουλιά και άλλα ζώα ακολούθησαν το φίδι του ουράνιου τόξου καθώς διέσχιζε τη χώρα, και το κάθε ζώο βοηθούσε στη διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας κυνηγώντας μόνο για το δικό του είδος.

Το φίδι δημιούργησε νόμους και διέταξε να παραμείνουν σε μορφή ζώου όσοι δεν τους τηρούσαν, ενώ εκείνοι που είχαν καλή συμπεριφορά αναβαθμίστηκαν στην ανθρώπινη μορφή. Σε κάθε φυλή δόθηκε ένα τοτέμ του ζώου από το οποίο προήλθε, ως σύμβολο της ταυτότητας και υπενθύμιση της προέλευσής της. Τους επιτρεπόταν να τρώνε τα πάντα εκτός από το ζώο που υπήρξε πρόγονός τους, ώστε να υπάρχει αρκετή τροφή για όλους – μια σημαντική αρχή σε μια χώρα όπου οι πόροι είναι τόσο λιγοστοί.

Ο ήλιος

Στις απαρχές της Εποχής του Ονείρου, πριν δημιουργηθεί ο ήλιος, μια νεαρή κόρη ήταν τρελά ερωτευμένη, αλλά δεν της επιτρεπόταν να είναι μαζί με τον αγαπημένο της, με αποτέλεσμα να φύγει από τη φυλή της απελπισμένη και να απομακρυνθεί μέσα στο δάσος. Χωρίς τροφή και προστασία, ερχόταν αντιμέτωπη με ολοένα και πιο δύσκολες συνθήκες. Καθώς η φυλή της την αναζητούσε, η ερωτοχτυπημένη νεαρή αναγκάστηκε να περάσει σε ακόμα πιο αφιλόξενα μέρη.

Βλέποντάς την τα πνεύματα των προγόνων της να κοιμάται και να βρίσκεται πολύ κοντά στον θάνατο, έκριναν ότι έπρεπε να επέμβουν. Την ανέβασαν στον ουρανό, όπου όταν ξύπνησε βρήκε τροφή, αλλά και φωτιά για να ζεσταθεί. Έβλεπε ότι οι άνθρωποι της φυλής της κρύωναν και βρίσκονταν στο σκοτάδι, καθώς δεν μπορούσαν να διατηρήσουν τις φωτιές τους αναμμένες όλη μέρα. Έτσι, παρόλο που της έλειπαν οι δικοί της και λαχταρούσε να επιστρέψει κοντά τους, ήξερε ότι ανήκε πλέον στον ουρανό και ότι ήταν καθήκον της να βοηθήσει την οικογένειά της.

Δυνάμωσε τη φωτιά της όσο περισσότερο μπορούσε και τη διατήρησε έτσι όλη μέρα, ώστε οι άνθρωποι της φυλής της να έχουν ζεστασιά. Η δημιουργία του ήλιου τής χάρισε μεγάλη ευτυχία και αποφάσισε να τον ανάβει κάθε μέρα για να δώσει τη δυνατότητα στους ανθρώπους της φυλής της να τα βγάζουν πέρα στις δουλειές τους.

Η σελήνη

Μια μοιραία μέρα, ένας σπουδαίος κυνηγός της Εποχής του Ονείρου, γνωστός ως Τζαπάρα, άφησε τη γυναίκα του και τον μικρό γιο του για να πάει για κυνήγι. Όσο έλειπε, συνάντησε τη γυναίκα τού Τζαπάρα ο Παρουκαπόλι, ένας περιπλανώμενος παραμυθάς, και άρχισε να της διηγείται υπέροχες ιστορίες κάνοντάς την να ξεχαστεί. Η γυναίκα επανήλθε στην πραγματικότητα από έναν ξαφνικό παφλασμό, καθώς ο γιος της μπουσουλώντας έπεσε στο ρέμα. Έτρεξε για να τον σώσει, αλλά ήταν πολύ αργά: το μικρό αγόρι είχε πνιγεί.

Αγκαλιάζοντας το άψυχο σώμα του, έκλαιγε σπαρακτικά όλη μέρα περιμένοντας την επιστροφή του Τζαπάρα. Όταν του εξήγησε τι είχε συμβεί, ο άντρας της εξοργίστηκε και την κατηγορήσε για τον θάνατο του παιδιού. Έβγαλε τα όπλα του και σκότωσε τη γυναίκα του, ενώ στη συνέχεια στράφηκε εναντίον του Παρουκαπόλι. Οι δύο άντρες πάλεψαν για ώρα, καταφέροντας ο ένας στον άλλον πολλές πληγές, αλλά ήταν ο Τζαπάρα που αναδείχθηκε τελικά νικητής, σκοτώνοντας τον παραμυθά.

Καθώς τα μέλη της φυλής του αποδοκίμασαν έντονα την πράξη του, ο Τζαπάρα κατάλαβε το λάθος του. Αναζήτησε τα σώματα της γυναίκας και του γιου του, αλλά σύντομα ανακάλυψε ότι είχαν εξαφανιστεί. Θρήνησε για τις πράξεις του και ικέτεψε τα πνεύματα που τους είχαν πάρει να τον βοηθήσουν να ενωθεί με την οικογένειά του. Τα πνεύματα συμφώνησαν και επέτρεψαν στον Τζαπάρα να εισέλθει στον κόσμο του ουρανού, ώστε να μπορέσει να ψάξει για την οικογένειά του, προσθέτοντας ότι, ως τιμωρία, έπρεπε να τους αναζητήσει μόνος του στον έρημο ουρανό.

Λέγεται ότι ακόμα μπορεί κανείς να δει τις ουλές του Τζαπάρα από την πάλη του με τον Παρουκαπόλι στις γραμμές της σελήνης, η οποία αποτελεί την αντανάκλαση της φωτιάς που άναψε για να τον βοηθήσει στην απεγνωσμένη του προσπάθεια να ενωθεί πάλι με την οικογένειά του. Η μεταβολή της πορείας και του σχήματος της σελήνης απεικονίζει την αέναη αναζήτηση του δύστιχου Τζαπάρα.

ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΜΑΟΡΙ

Οι πρώτοι Μαορί άποικοι έφτασαν στη Νέα Ζηλανδία (ή Αοτεαρόα, όπως ήταν γνωστή) τον 13ο αιώνα μ.Χ. από την Πολυνησία. Η παράδοση των Μαορί της Νέας Ζηλανδίας είναι εντελώς ανεξάρτητη από εκείνη των Αβορίγινων της Αυστραλίας και περιλαμβάνεται σε αυτό το κεφάλαιο για γεωγραφικούς λόγους.

Η παράδοση των Μαορί χαρακτηρίζεται από πλούσια, πολυθεϊστική κληρονομιά και οι μύθοι της είναι βαθιά συνυφασμένοι με τη φύση. Οι πρώτοι Μαορί κατάγονταν από τους αποίκους της Πολυνησίας, της Μικρονησίας και της Μελανησίας που ταξίδεψαν σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του Ειρηνικού για να εγκατασταθούν σε μακρινά νησιά όπως η Χαβάη και τα Φίτζι. Αυτή η αρχαία ιστορία θαλάσσιων περιπλανήσεων έκανε τους Μαορί να νιώθουν σεβασμό και δέος για τη θάλασσα και μπορεί να εξηγήσει γιατί πολλοί από τους μύθους τους περιέχουν τα θέματα του ταξιδιού, της απώλειας και του αποχωρισμού.